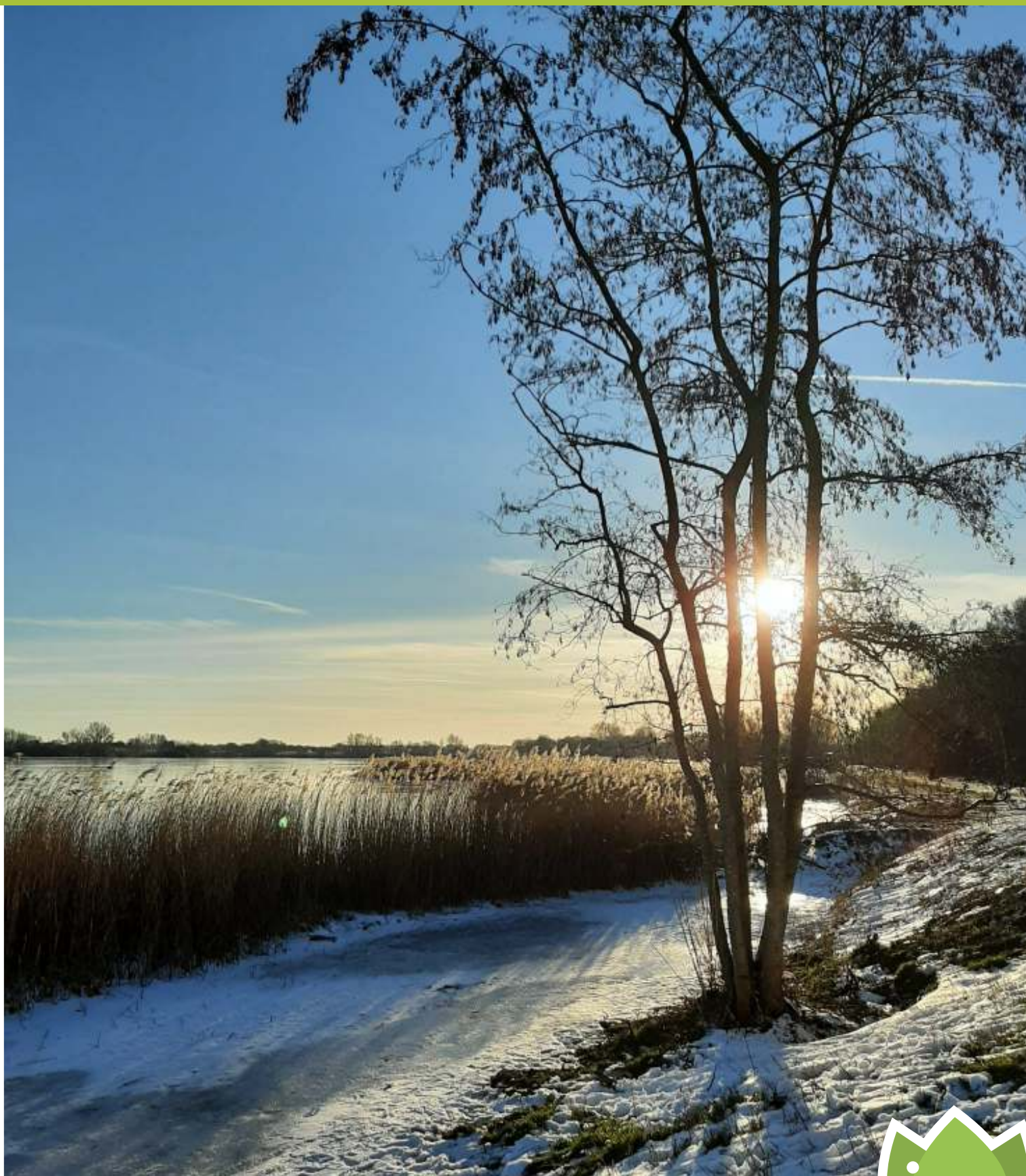

Winter 2021

Gidsengids

IVN ENSCHEDE

INSTITUUT VOOR NATUUREDUCATIE

Nummer 259

BELEEF DE NATUUR!

Colofon

De Gidsengids van IVN Enschede verschijnt 4 x per jaar.
Voor meer informatie zie: www.ivn.nl/afdeling/enschede
en www.facebook.com/IVNEnschede

Redactie Gidsengids

* Celia Horst-Geijtenbeek
Burgemeester Stroinkstraat 375 - 7547 RH Enschede
tel. 053 434 36 48 - email: celia@jfhorst.nl
* Tineke Eitink-Doornhein

Website en Facebook

* Jan Willem Visschers
tel. 053 476 55 35 - email: jwvisschers@gmail.com
* Erika van Oldeneel - email: erika1961@hetnet.nl

Drukker

* Editoo B.V. te Arnhem
tel. 085 773 774 2 - www.editoo.nl

Lidmaatschap IVN

Aanmelden en opzeggen per email via secretariaat
Contributie per jaar leden € 24,00; huisgenoten € 6,00
Minimale jaarbijdrage donateurs is € 15,00.
IBAN: NL05 INGB 0000 8388 83 t.n.v. IVN afd. Enschede

Bestuur

Voorzitter

* Hanneke van Dorp
Wooldrikschoekweg 104
7535 DD Enschede
053-4780392
email: hanneke_van_dorp@planet.nl

Secretariaat

1e secretaris
* Nico van Diepen
Bouwhuishorst 23
7531 EZ Enschede
06-47270894
email: ivnenschedesecretariaat@gmail.com

2e secretaris

* Vacature

Penningmeester

* Dirk Nijenboer
Van Riebeekstraat 95
7535 ZJ Enschede
053-4311364
email: dendirk@home.nl

Algemeen bestuurslid

* Pim Bosman
Voortsweg 48
7523 CH Enschede
053-4322965
email: whbosman@hetnet.nl

Van harte welkom bij IVN Enschede

IVN, Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid, is een organisatie met ca. 180 afdelingen in Nederland en ca. 26.000 leden, waarvan ca. 8.000 actieve vrijwilligers. IVN heeft als doel mensen bij de natuur te betrekken en jong en oud laten beleven hoe leuk, leerzaam, gezond én belangrijk onze natuur is.

Onze afdeling IVN Enschede telt momenteel ruim 90 leden incl. huisgenootleden. Zij zetten zich in op het gebied van milieu, natuureducatie en duurzaamheid. Vooral door het stimuleren van natuurbeleving willen we onze liefde en kennis voor de natuur delen. Tevens organiseren we speciale bijeenkomsten voor onze leden en donateurs. Per kwartaal ontvangen zij het afdelingsblad de "Gidsengids".

Zin om vrijblijvend eens te komen kijken, mee te doen met onze activiteiten of lid worden? Dan kun je contact opnemen met ons secretariaat. Je bent van harte welkom!

Werkgroepen

- * Schoolwandelingen
- * Grijs, Groen en Gelukkig
- * Heemtuin
- * Internationale School IST
- * IVN infokraam
- * PR & Communicatie
- * Publiekswandelingen

In dit nummer

3	Van de voorzitter
4	In memoriam Hans Pelgrim
Overwinteren
5	Rupsje "Nooitgenoeg"
6	LGO 2021-2022, LGO 2022-2023
7	Werkgroep Schoolwandelingen, Ons erfgoed
8	Een levende tuin
9	Jan Wolkersprijs, Ons IVN
10	Green Flag Award, De Berk
11	Ijskristallen
12	Winter, een gedicht
14	Duiven
15	Oud en nieuw
17	"Zwammen over zwammen", Nacht van de nacht
18	Plantenpuzzel van Nico
19	Slootjesdag 2022, hulp gezocht!
21	Daslook, lekker!, Hartje winter
22	Agenda
23	Van de redactie

Coverfoto: Ingrid Wolf

Van de voorzitter

Wat hadden we een mooie, lange herfst dit jaar met al dat mooi gekleurde blad, dat maar niet van de bomen wilde waaien. En als dan de avondzon tussen de wolken door de bomen in het Twentse coulissen landschap nog wat bijkleurde...prachtig! Ik hoop dat alle lezers er net zo van genoten hebben als ik.

Intussen is het december en heb ik tussen die inmiddels kale coulissen de eerste midwinterhoorn blazers gezien en gehoord. De winter is in aantocht en hier is dan ook het winternummer van de Gidsengids. We zijn er zo aan gewend geraakt elk kwartaal zo'n prachtig blad te ontvangen, dat we misschien onvoldoende beseffen hoe verwend we hier mee zijn. Veel andere IVN afdelingen zijn er stilletjes jaloers op en als je onze leden tegenkomt, kun je geregeld horen hoe goed het blad gewaardeerd wordt. Hoe jammer zou het zijn als het na al die jaren zou stoppen.

Toch is dit, zoals ook in het redactionele stukje achterin dit blad te lezen is, de laatste Gidsengids die Celia en Tineke samen gemaakt hebben. Het was geweldig wat ze als redactie voor elkaar gekregen hebben. Maar na zoveel jaar is het ook goed er een punt achter te zetten en tijd voor andere dingen vrij te maken. Dank jullie wel Celia en Tineke! Ik hoop dat op de eerste jaarvergadering iets officiëler nog eens te kunnen zeggen. En ik hoop ook dat we dan kunnen aankondigen dat de Gidsengids voortgezet zal worden. We zijn nog steeds op zoek naar nieuwe redacteurs en liefst meer dan twee! Meld je alsjeblieft als je wilt helpen! Vele handen maken licht werk dus ook als je maar weinig tijd hebt of niet alles zo goed denkt te kunnen ben je welkom! Voorlopig zal een tussen-redactie proberen de taken waar te nemen, gevormd door Nico, Louis en ik met hopelijk nog minstens één persoon. Op de lange duur is het natuurlijk niet wenselijk dit te combineren met (te veel) bestuurstaken.

Nog één keer gaan we nu genieten van de vele leuke en interessante artikelen en foto's die Tineke en Celia verzameld en geschreven hebben. We kunnen lezen wat voor klein, mooi maar treurig wezentje Celia in haar badkamer vond, welk bijzonder dier Dirk en Rita Nijenboer bestudeerden en verzorgden op hun salontafel. Er is nieuws uit Enschede, zoals over de Green Flag en van landelijk IVN, verslagen van een paar wandelingen, een recept en veel wetenswaardigs zoals over ijskristallen en IVN intranet. Nico behandelt in zijn serie over vogels de duiven en er is ook weer een puzzel van zijn hand! Kijk gelijk ook even op pagina 19 en kom ons helpen met één van de allerleukste dingen die IVN organiseert. Wat je misschien mist is de aankondiging voor de nieuwjaarsbijeenkomst. Hoezeer we dit ook met zijn allen missen, het bestuur vindt het verstandiger die ook deze keer over te slaan.

Helaas is er ook slecht nieuws. Begin december overleed Hans Pelgrim. Tineke herdenkt hem op de volgende pagina. We zullen Hans en zijn vernieuwende initiatieven in onze IVN afdeling heel erg missen.

Hanneke van Dorp

Foto Celia Horst

In memoriam Hans Pelgrim

Op 1 december j.l. overleed Hans Pelgrim, 81 jaar. In 2015 ontmoette ik Hans en zijn vrouw Ria bij een IVN wandeling in het Aamsveen. Ze hadden in Rotterdam gewoond. Mijn vader kwam uit Rotterdam. Het klikte en Hans werd lid. Nee, hij wilde absoluut geen vrijwilligerswerk doen, alleen maar lekker met de natuur bezig zijn. Hij was net als ik bekend met PR en relatiebeheer. Niet iets wat IVNers in eerste instantie interesseert. Wel iets waar ik al een tijdje mee bezig was binnen IVN. Hoe blij verrast was ik dan ook toen Hans tijdens een Algemene Ledenvergadering opstond en een werkgroep Promotie voorstelde. Ik sloot me ter plaatse bij hem aan en de werkgroep PR&Communicatie was geboren. Vanaf dat moment zat ik regelmatig in PR-overleg bij hem aan de keukentafel, met appeltaart van Ria.

Ik zag in Hans een mens met een overweldigend enthousiasme voor verbetering en vernieuwing. Een gedreven man die IVN Enschede een warm hart toedroeg en zich intensief inzette om onze afdeling te versterken en op de kaart te zetten. En dat laatste is hem gelukt ook. In 2019 organiseerde hij voor Enschede (als een van de eerste IVN afdelingen in Nederland) een wandeling voor blinden en slechtzienden. Hij legde contacten met de betreffende verenigingen, de Gemeente, zorgde voor subsidie, opname van RTV Oost en opening door wethouder Kampman. Het was hem gelukt. Het werd een geslaagd project, voor herhaling vatbaar.

Tijdens zijn ziekte had ik regelmatig contact met Hans en zijn vrouw. De laatste weken van zijn leven mocht ik af en toe even kort bij hem op bezoek in het hospice. Dat vond hij fijn, zei hij en bij het afscheid was het altijd: "doe je de vogeltjesclub te groeten"... Ik zal hem missen.

We wensen zijn vrouw Ria en familie heel veel sterkte.
Namens IVN Enschede, Tineke Eitink

Overwinteren

In de vorige Gidsengids schreef ik over het gevecht om nog iets te kunnen oogsten in de moestuin. Zeker deze zomer, die behoorlijk nat was, gingen de slakken flink tekeer in mijn moestuin en werd er in de nachtelijke uurtjes heel wat van mijn heerlijke groentjes verorberd, zodat de opbrengst dit seizoen toch wat teleurstellend was...

Inmiddels is de zomer voorbij en wordt de moestuin leger en leger. Er staan nog wat kolen, hier en daar een vergeten prei, wat veldsla, winterpostelein en rucola. De snijbiet geeft met zijn gele, oranje en roze nerven nog wat kleur. De moestuin gaat in winterrust. Net als de naaktslakken en huisjesslakken. De huisjesslakken hebben hun huisje goed afgesloten om gedurende het koude seizoen lekker binnen te blijven. Maar die naaktslakken... waar zijn die eigenlijk gebleven?

Naaktslakken bestaan (net als alle andere slakken) voor het grootste deel uit water. En dat water bevriest als het koud is, dat weet zelfs die naaktslak! Hij graaft zichzelf daarom een lekker holletje in een rommelig hoekje in je tuin, of gaat ondergronds. Daar is het vaak toch wat minder koud én een beetje vochtig, zo bevriest de slak minder snel en loopt hij ook minder kans uit te drogen. Pas als het weer warmer wordt komt de slak weer tevoorschijn.

Slakken zijn overigens niet de enige diertjes in mijn tuin die een rustig en vooral warmer plekje opzoeken om te overwinteren. Toen ik ergens begin oktober mijn badkamervloer schoonmaakte, ontdekte ik onder de weegschaal iets bijzonders... Er lag een piepklein wezentje opgekruld op de warme vloer (vloerverwarming). Voorzichtig raapte ik het op en legde het op een wattenschijfje. Nu kon ik het eens goed bekijken. Het diertje zag er prachtig uit! Alles wat er aan hoorde te zitten was compleet. Alleen zó klein... zo klein had ik ze nog niet eerder gezien. Het was een klein salamandertje. Ik denk één die dit voorjaar uit zijn eitje is gekomen en aan het eind van de zomer, inmiddels voorzien

Gewone watersalamander (*Lissotriton vulgaris*)

van pootjes, een staartje en longen in plaats van kieuwen, uit de vijver is geklommen op zoek naar een goede plek om te overwinteren. En omdat bij ons de achterdeur nogal eens open staat en de badkamer daar om het hoekje is, was het niet heel ingewikkeld te bedenken welke weg hij/zij daarvoor had afgelegd. Of het nu ook zo'n verstandige keuze was... Ik ben bang van niet. Onze badkamer heeft vloerverwarming, het arme beestje is als het ware levend geroosterd en uitgedroogd. Niet zo slim dus.

De gewone watersalamander overwintert normaal gesproken op een vorstvrije, maar toch voldoende vochtige plek. Je kunt hierbij denken aan muizenholletjes, kelders, houtstapels, liggende stammen, rommelhoekjes in je tuin, bladhopen of stenen. In september/ oktober zoekt de salamander zo'n plekje op voor zijn winterslaap en komt pas ergens in februari weer tevoorschijn.

Vind je nu zo'n salamander, laat hem dan niet los in het water. Ze worden welliswaar in het water geboren, maar dan hebben ze nog kieuwen. Later, na 6 tot 8 weken, transformeren ze zich naar landdiertjes en hebben ze longen en pas wanneer ze geslachtsrijp zijn (ze zijn dan 2 of 3 jaar oud) gaan ze terug naar het water om zich daar voort te planten. Tot die tijd zijn het uitsluitend landdiertjes. Uiteindelijk kan een gewone watersalamander 11 cm. groot worden en wel 28 jaar oud! Dat heeft deze kleine helaas niet gered.

Celia Horst

Rupsje "Nooitgenoeg"

Aan het einde van de zomer, op een mooie namiddag, maakte ik een scootmobiel-tochtje. Ik zag prachtige rode bessen van de Gelderse Roos aan de kant van de weg staan. En omdat die struiken nogal rigoureus gesnoeid waren, voelde ik mij niet bezwaard om enkele takken mee naar huis te nemen. Ik bedoel... dan telt een takje meer of minder toch niet. Thuis gekomen zette ik de takken op een vaas en het was een prachtig bessen-boeket.

De volgende morgen zagen wij dat er allemaal kleine keuteltjes op de tafel onder de vaas lagen. "Dat is het werk van een rups", zei mijn man. Dus wij zoeken waar die rups zat. Nou dat was nog best een klus want onze rups had een hele goede schutkleur. Maar we kregen hem in het vizier en het bleek een rupsje te zijn van de Pijlstaartvlinder.

Het was nog geen 2 cm. groot, groen van kleur en met een hoorntje aan het achterlijfje. Aan dit hoorntje kon je zien, dat het een Pijlstaartvlinder moest zijn. We konden nog niet zien welke Pijlstaartvlinder het zou worden, omdat de kenmerkende tekening nog ontbrak. Maar vreten dat het deed. En keutelen! Wij hebben kranten onder de vaas gelegd en elke morgen hebben wij de uitwerpselen (harde droge balletjes) verwijderd. Je kunt de mensen die op visite komen toch niet gaan uitleggen waarom wij op de salontafel een vaas hebben staan met kranten eronder, die bezaaid zijn met uitwerpselen van een rups?

Na verloop van tijd werd het rupsje een grote rups, zo groot, dat de tekening op het lijfje zichtbaar werd. Het bleek, na ons vlinderboek geraadpleegd te hebben, een Ligusterpijlstaartvlinder te zijn.

Een Ligusterpijlstaartvlinder is een grote nachtvlinder. De rups bleef maar bladeren vreten en hij groeide als kool. Ik heb zelfs nieuwe bladeren moeten plukken om de kaalgevreten takken te vervangen. Na enkele weken was ons nieuwe huisdier zo dik als mijn wijsvinger en ook zo lang. En toen, op een avond, gebeurde er iets vreemds. Onze huisrups begon als een gek door de takken op de vaas te racen. Ongelooflijk met wat voor snelheid hij/zij zich verplaatste. De rups leek wel in paniek te zijn. Herhaaldelijk liet hij/zij zich plompverloren vallen en spurte als een gek over de tafel. Wij zetten de rups dan terug op de takken in de vaas maar de rups liet zich steeds weer vallen. Dus wij zoeken in boeken en op internet. Wat was er aan de hand?

Rups Ligusterpijlstaartvlinder

Ligusterpijlstaartvlinder - foto Wikipedia

Het bleek dat een rups van de Pijlstaartvlinder zicht verpopt onder de grond, op ca. 10 cm diepte. Dus ik heb midden in de nacht, gewapend met een zaklantaarn en een schopje, wat aarde uit de tuin in een pot gedaan en de rups in de pot gezet. Onze rups groef zich onmiddellijk in. Het potje staat nu in de schuur, in een lege aquariumbak met een los deksel erop. Ik heb enkele takken in de pot gestoken. Als de verpopping naar vlinder begint, kan de vlinder in de takken kruipen om de vleugels op te pompen. En nu maar hopen dat de rups een vlinder wordt.

Rita Nijenboer-Slothouber

LandschapsGidsen Opleiding 2021/2022

* LGO 2021-2022

Na een dik jaar van voorbereiden in Coronatijd, begonnen we eind september jl. dan eindelijk aan de LandschapsGidsenOpleiding Enschede & Haaksbergen.

Ik was als cursist en als cursuscoördinator natuurlijk erg benieuwd naar hoe het allemaal zou verlopen. Wie zijn de medecursisten, wat hebben ze allemaal al voor voorkennis, hoe behandelen de docenten hun lesstof, hoe zijn de leslocaties en hoe gaat het met Corona en de organisatie van het geheel.

In de 1ste les hadden we een kennismakingsronde met elkaar, met de IVN-afdelingen, met de opzet van de LGO en daarna werd cursusdocumentatie uitgedeeld. Het bleek al snel dat de cursisten niet alleen veel wilden leren over de natuur en het gidsen maar ook een stukje gezelligheid verwachten.

De 2e les was een excursie door de stadsranden van Enschede. Nico van Diepen, Hanneke van Dorp, Lidy Vrijheid en Chris Eijkholt waren onze gidsen. Ze namen ieder een groepje mee en we leerden hoe Enschede aan z'n naam kwam. Wat het hoogste punt was van Enschede, waar de Roombeek ontsprong en vooral dat Enschede veel groen en mooie natuur te bieden heeft. Wij moesten observeren hoe de gidsen de excursie leidden en afkijken hoe het moest. Het was een leuke, ontspannen en informatieve manier van leren.

De 3e les vond plaats in het Buurserzand. Wij werden in 4 groepen verdeeld en gingen per groep met een gids naar een gebied. De gidsen waren deze keer Haaksbergse gidsen waaronder Gerrit van der Lee (cursuscoördinator in 2018 en bij deze LGO onze adviseur) en Jan van den Berg, de coördinator excursies in Haaksbergen en een van onze praktijkcoördinatoren. We moesten leren waarnemen. Ieder mens doet dat op een andere manier. Dus daar moeten wij, als wij gaan gidsen rekening mee leren houden. Zodat iets wat we organiseren voor alle deelnemers leuk en interessant is.

Na de excursie die ongeveer een uur duurde, werden de groepen herverdeeld. In elke nieuwe groep kwamen 2 mensen van de vorige groep zodat we elkaar konden vertellen over wat we in de korte excursie gezien, waargenomen en geleerd hadden. En daarna moesten we van onze waarnemingen een presentatie voor de 4e les voorbereiden. We konden heerlijk bij de Wakel in het Buurserzand buiten zitten en we vonden de koffie daar erg goed.

In de 4e les hadden we dus 3 cursistengroepjes die presenteerden wat ze in de 3e les waargenomen hadden. De presentaties waren verschillend en ook weer leerzaam. Ik hoorde weer nieuwe dingen over de natuur van mijn medecursisten. En de avond werd afgesloten met een prachtig Twents gedicht over het mooie Buurserzand waarbij wij als cursisten de laatste zin in koor mee konden roepen. Dus een leerzame en gezellige avond.

De 5e les was de 1ste theorieles over planten en bodem. We leerden hoe een plantencel eruitziet, dat ze over hormonen beschikken, hoe fotosynthese tot stand komt. Wat het verschil tussen een twijg en een tak is. Dat planten kunnen ademen en een stofwisseling hebben. En wat het verschil is tussen een eenhuizige en tweehuizige plant is.

De 6e les staat gepland voor 18 november as. We hopen dat we op deze manier kunnen doorgaan en dat we geen last hebben van Corona perikelen tijdens deze LGO. Maar we wachten maar gewoon af wat er gebeurt.

* LGO 2022-2023

Ondertussen hebben we als kernteam LGO ook niet stil gezeten. We zijn van plan om eind september 2022 weer een LGO te starten. We hadden afgelopen jaar zoveel aanmeldingen dat we het aandurven om weer een LGO te gaan ontwikkelen. De 1ste bijeenkomst om dit te gaan organiseren hebben we alweer gehad. We hebben afgesproken wie wat gaat doen en we vergaderen verder via Zoom. Dat hoeft niet zo vaak als afgelopen jaar omdat we alle cursusonderdelen zoveel mogelijk 1 op 1 overnemen, we de afspraken tussen Enschede en Haaksbergen al vast hebben gesteld. En we ervaring hebben in het samen organiseren van deze LGO. Als het allemaal lukt organiseren we in maart of april 2022 een informatieavond. Dus houdt de website en andere Social Media in de gaten als je ook zin hebt om de LGO te gaan volgen. Wij als kernteam zullen jullie op de hoogte houden zowel van het verloop van de LGO 21-22 als van een nieuwe LGO.

Greetje Koster

De bijenkast is altijd een spannend onderdeel van de najaarsactiviteit.
Foto Tineke Eitink

Werkgroep Schoolwandelingen

In 2021 is in samenwerking met de afdeling Duurzaamheidseducatie van de gemeente Enschede door IVN opnieuw een bijdrage geleverd aan natuuronderwijs aan leerlingen van basisscholen. Helaas kon de voorjaarsactiviteit als gevolg van Covid-19 niet doorgaan.

Daarentegen gingen in de zomer en het najaar de schoolwandelingen wel door. Voor de Slootjesdagen is aan 5 groepen een slootjesleskist uitgedeeld. Daardoor konden de scholen hieraan invulling geven. Een viertal IVN gidsen hebben deze activiteit begeleid. In september is gewandeld op het landgoed Groot- Brunink, in plaats van traditioneel het Aamsveen. Door omvangrijke grondwerkzaamheden waren er daar geen schoolwandelingen mogelijk.

In totaal zijn 190 leerlingen van 7 groepen rondgeleid door een 12-tal IVN gidsen. In oktober zijn in het Ledeboerpark voor de Najaarsactiviteit 205 leerlingen van 10 groepen door 12 IVN vrijwilligers begeleid.

Al met al kunnen we toch met tevredenheid terugkijken op de schoolwandelingen in 2021. Met speciale dank aan Barbera Quist die deze activiteiten heeft gecoördineerd.

Chris Eijkholt en Marian Lansink - Boensma
Coördinatoren van de Werkgroep Schoolwandelingen

Ons erfgoed

Momenteel volg ik de tweejarige opleiding Omgevingskunde bij van Hall Larenstein in Leeuwarden. Uitdagingen als klimaat- en biodiversiteitsherstel en ook de energietransitie komen in deze opleiding aan bod. Onderwerpen die ons allemaal aangaan. De opleiding speelt in op de Omgevingswet welke in juli 2022 van kracht wordt. Hoe kunnen en gaan we onze fysieke leefomgeving beschermen en benutten? De volgorde is niet onbelangrijk. In het kader van deze opleiding heb ik een verslag geschreven en een presentatie gegeven over het hoogveen in Engbertsdijkswenen te Kloosterhaar.

In Nederland is naar schatting 1.000.000 hectare actief hoogveen aanwezig geweest waarvan nog maar 7 hectare over is. Dit is vooral te wijten aan de afgravingen van hoogveen voor het gebruik van turf. In Engbertsdijkswenen is slechts 0,1 hectare actief hoogveen bespaard gebleven.

Europa wil het resterende hoogveen beschermen vanwege de grote ecologische, historische waarde en ook recreatieve waarde. Vandaar dat Engbertsdijkswenen verkozen is tot Natura 2000 gebied. Ondanks deze beschermende status wordt het hoogveen ernstig bedreigd vanwege klimaatveranderingen maar ook door menselijke activiteiten. Verkeer, industrie en landbouw hebben een negatieve invloed op het behoud en herstel van hoogveen. Hoogveen treffen we naast Engbertsdijkswenen ook in het Aamsveen te Enschede en het Witte Veen in Haaksbergen. Naast de hierboven beschreven waarde die het hoogveen ons biedt, is hoogveen ook van belang voor de opslag van koolstofdioxide, CO₂. Deze natuurgebieden zijn van onschatbare waarde. Door informatie te delen en hierover te vertellen kunnen we beschadiging, vernietiging en het verlies van ecosystemen voorkomen. Prachtige foto's van ecooloog André Jansen, veenmosveen en overig materiaal van IVN Enschede en ook materiaal van Landschap Overijssel en Staatsbosbeheer Twente hebben bijgedragen aan een verslag en een levendige presentatie over dit bijzondere hoogveen.

De leden van IVN zal het niet zijn ontgaan dat we momenteel in een transitiefase zitten waarin we tot actie over zullen gaan. Alleen als collectief kunnen we ons erfgoed voor toekomstige generaties behouden. Hoe gaan we met de komst van de Omgevingswet onze fysieke leefomgeving beschermen en benutten? Ook daar hebben we zelf de hand in. Vooruitlopend op de omgevingswet kunnen we alvast een eerste stap in de goede richting zetten. Door aardbeschermers te worden. Dat kan heel eenvoudig door je aan te melden <https://www.stopecode.nl/>

Succes! Student en inwoner van Enschede,
Christy Groenen-Rompelman.

Aamsveen - archief Henk Eitink

Een levende tuin

Op de landelijke website van IVN vind je naast data met wandelingen, een webwinkel en algemene informatie ook de IVN Natuuracademie met leerzame initiatieven, tips en soms ook groene workshops.

IVN is de grootste aanbieder van natuurs cursussen in Nederland. Sinds de oprichting van IVN in 1960 zijn meer dan 16.000 Natuurgidsen opgeleid en hebben nog veel meer mensen deelgenomen aan andere natuurs cursussen. Nieuwsgierig geworden? Zie: www.ivn.nl/natuuracademie

Wat vind je bijvoorbeeld van een online cursus “Een levende tuin”? Wil je aan de slag in de tuin, maar weet je nog niet zo goed waar je moet beginnen? Samen met duurzaam tuinontwerper Anne Wieggers heeft IVN deze online cursus ‘Een levende tuin’ ontwikkeld.

Na vijf online modules weet je hoe je je tuin kunt omtoveren naar een fijne plek voor jezelf, planten en dieren. De e-learning neemt je mee van het maken van een plan tot onderhoud en zit vol praktische tips en tricks.

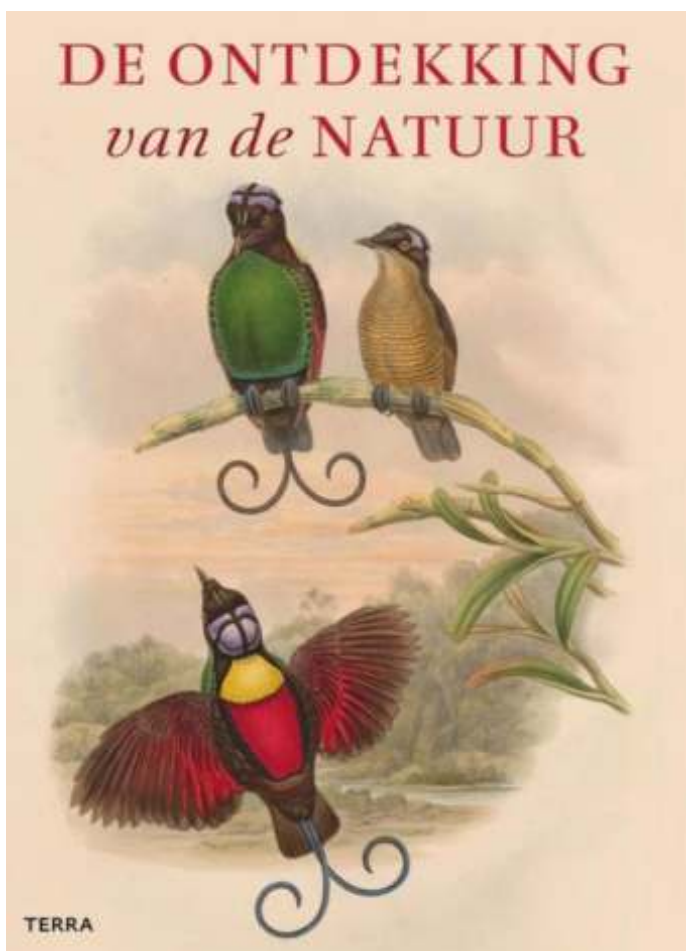
Daarop aansluitend zijn er plannen om in het voorjaar van 2022 een uitgebreide tentoonstelling in het Lammerinkswonner te organiseren met als thema “Een diervriendelijke tuin”. Het is de bedoeling om volwassenen en kinderen bewust te maken welke invloed verschillende tuinen kunnen hebben op de leefomgeving. In het voorjaar zal een persbericht in de media verschijnen over de tentoonstelling.

In de herfst laten velen het blad in de tuin al liggen, creëren schuilplekken tegen regen en kou en zorgen voor veilige plekken voor de winterslaap. Wellicht vind jij bij de IVN workshop of de tentoonstelling toch nog een nieuw idee om je tuin extra toegankelijk te maken voor dieren. Hoe leuk is het om de natuur zo naar je toe te halen en eekhoorntjes, egels of vogels in je tuin te zien. Succes en veel plezier!

Tineke Eitink

Jan Wolkersprijs beste natuurboek

De Jan Wolkers Prijs 2021, de jaarlijkse prijs voor het beste natuurboek, gaat dit jaar naar "De ontdekking van de natuur" van Hans Mulder. Het winnende boek werd 24 oktober jl. bekend gemaakt tijdens een uitzending van het Radio 1 programma Vroege Vogels.

De Jan Wolkers Prijs is een initiatief van Vroege Vogels, het Wereld Natuur Fonds en de Volkskrant. De prijs wordt dit jaar voor de negende keer uitgereikt en bestaat uit een geldbedrag van 5.000 euro en een originele tekening van de winnaar, gemaakt door Siegfried Woldhek. De jury bestaat uit Karina Wolkers, Allard Stapel (Wereld Natuur Fonds), Jean-Pierre Geelen (de Volkskrant) en Daniel Gulpers (Vroege Vogels).

De ontdekking van de natuur bestaat uit een twintigtal verhalen over hoe de kijk op de natuur in de wereld door de eeuwen heen is veranderd. Over vogels zonder poten, bijzondere insecten en draken, die ooit nog gewoon tot het dierenrijk werden gerekend. En over Antonie van Leeuwenhoek, die met behulp van een zelf gemaakte microscoop, bacteriën in zijn eigen tandplak ontdekte. De jury noemde de winnaar een rasverteller. 'Mulder schrijft toegankelijk en weet de lezer bij de les te houden - geholpen door vleugjes ironie en een riante verzameling illustraties'.

Tineke Eitink

Ons IVN

Wat is Ons IVN en wat biedt IVN haar leden nog meer...? Graag wijzen we de lezers van onze Gidsengids, voor zover ze dat al niet weten, op een mooi onderdeel van de landelijke IVN-website: Ons IVN.

Het is een zogenaamd intranet en geeft IVN-leden vele mogelijkheden om op dit platform met andere IVN-leden in contact te komen. Men kan lid worden van een belangstellingsgroep, of zelf een groep in het leven roepen. Dit kan bijvoorbeeld wanneer je samenwerkt in een eigen afdelings-werkgroep en je documenten, planning, notulen of foto's wilt plaatsen. Ook is het mogelijk om informatie te zoeken en te delen, vragen te stellen/beantwoorden, eigen expertise in te zetten, enz.

Heel wat leden van IVN-Enschede zijn ondertussen lid geworden van Ons IVN. Onder andere ten behoeve van de Landschaps Gidsen Opleiding Enschede-Haaksbergen '21-'22, die op dit moment gegeven wordt. Hiervoor werd een (besloten) groep op Ons IVN aangemaakt, waaruit de 24 cursisten hun opdrachten, informatie, cursusschema, excursies, lespresentaties enz. kunnen halen.

Om precies te ontdekken hoe het zit kunnen we maar één goede raad geven: ga zelf eens kijken op dit platform! Op onze eigen website maakten we daarvoor een menuonderdeel:

<https://www.ivn.nl/afdeling/enschede/ons-ivn-en-meer>

Als je daar naar toe gaat kunt je doorklikken en ontdekken wat Ons IVN inhoudt en hoe je daar op allerlei manieren je voordeel mee kunt doen.

Behalve Ons IVN kent IVN ook de IVN Natuuracademie met online cursussen op vele terreinen. Je zult je verbazen over het veelzijdige aanbod! Vooral wanneer je het fijn vindt om op een zelf te kiezen moment en in eigen tempo iets te leren, is dit de plek om te bekijken.

Als derde willen we ook nog noemen de IVN webinars. Hier kun je online lezingen/webbijeenkomsten over allerlei interessante en actuele onderwerpen bijwonen.

Tenslotte willen we niet onbenoemd laten het e-learning platform 'Leer je Groen'. Voor meer informatie hierover verwijzen we graag, zoals eerder gezegd, naar onze eigen website, naar het al eerder vermelde menuonderdeel: <https://www.ivn.nl/afdeling/enschede/ons-ivn-en-meer>

Van harte aanbevolen, doe er je voordeel mee! Graag bereid om al je vragen over Ons IVN te beantwoorden.

Greetje Koster, Jan Willem Visschers.

Al 11 jaar Green Flag Award voor het Abraham Ledeborpark

Mede door de inzet van de beheerders, medewerkers en de vele vrijwilligers wist het Abraham Ledeborpark dit jaar voor de 11e (!) keer op rij deze Green Flag Award binnen te halen.

Wethouder Jurgen van Houdt reikte 10 november jl. de Green Flag uit aan de heer Bram Ledebor, zoon van Abraham Ledebor en Mieke van Dragt van de Viermarken. Ter gelegenheid van dit heuglijke feit schonk Bram Ledebor een Zilverberk aan de bewoners van Enschede. Deze is inmiddels geplant in het park.

De jury was zeer lovend over de gemeenschappelijke tuin in het park. Daar hebben de leerwerkploeg van Onderhoud Enschede en de Viermarken een belangrijke rol in gehad. Een mooie tuin die de buurt niet alleen verbindt, maar ook laat zien hoe mooi het is om je eigen groenten te telen. Daarnaast neemt het bezoekerscentrum Lammerinkswönnerr een belangrijke plaats in voor wat betreft Duurzaamheidseducatie. Tijdens de IVN Najaaractiviteit leren basisschoolleerlingen er op een leuke manier veel over de natuur en waarom we er zuinig op moeten zijn. En bovendien laten "Hennik en Dika" kinderen zien hoe mensen vroeger op een boerderij leefden. Lof voor alle medewerkers van het park!

Tineke Eitink

[Red.: Green Flag is een wereldwijde non-profit organisatie die onder andere openbare parken beoordeelt op veiligheid, gastvrijheid, het onderhoud, uitstraling en maatschappelijke betrokkenheid. Jaarlijks wordt de award uitgereikt aan parken en groene openbare ruimtes die voldoen aan zeer strenge kwaliteitsnormen.]

Foto's gemaakt door Mariëlle Husers

De Berk

De Berk (Betula pendula), een boom om van te houden, of om van te huilen... Het is maar aan wie je deze vraag stelt. En vooral: in welke tijd van het jaar! Als de katjes zo tussen april en mei in de boom op hun mooist zijn, hebben hooikoorspatiënten meestal niet zoveel warme gevoelens voor deze boom. Toch is het een boom die al heel lang een plek inneemt in onze streken. Het is een echte pioniersboom die maar weinig eisen stelt om te kunnen groeien en bloeien.

Naast dat de berk je soms flink laat snotteren, heeft hij ook helpende kwaliteiten! De knoppen en bladeren van de berk worden gebruikt om er werkzame stoffen aan te onttrekken zoals saponinen (zeepstoffen), looistof, hars, vluchtige olie en glycosiden (suikerachtige stoffen). De jonge takken werden vaak bij elkaar gebonden om als bezem gebruikt te worden. De schors werd gebruikt als aanmaakhout, voor het maken van schoenen en kleding, papier, dakbedekking, mandjes en zelfs bekleding van kano's. Het sap van de boom wordt afgetapt voor een geneeskrachtige drank en haarverzorgingsmiddel. Het blad van de berk is ook eetbaar en je kunt er thee van trekken; heel jonge bladeren worden zelfs als salade gebruikt! En tot slot kun je berkenblad gebruiken voor het geel tot lichtgroen verven van wol en stoffen.

Een goede keus dus en een prachtig cadeau, de aanplant van een Zilverberk in het Ledeborpark!

Celia Horst

Ijskristallen

De eerste nachten met flinke kou hebben we inmiddels weer gehad.

Wij wonen in een oud huis met vooral op de bovenverdieping nog dun enkel glas waar we eigenlijk ook nooit de verwarming aan hebben staan. Na zulke koude nachten zijn de ramen dan ook helemaal nat van al het water dat er tegenaan is gecondenseerd. Is het nog kouder, dan willen er ook nog wel eens ijsbloemen op de ramen groeien. Maar hoe ontstaat zo'n ijsbloem toch? En wat bepaald de vorm?

Het ontstaan van een ijskristal

Ijskristallen ontstaan in lucht die koud is en waar veel water in zit. Ijskristallen ontstaan doordat watermoleculen zich vastplakken aan stofdeeltjes die in de lucht zweven. Er zijn verschillende stofdeeltjes waaraan de watermoleculen vastplakken: zout, zand, klei, vulkanisch as, stof die uit fabrieken komt. En ieder stofje heeft zo zijn eigen bevrozingstemperatuur om de kern te kunnen vormen van een ijskristal. Ijskristallen ontstaan als het -4 tot -15 graden Celsius is in de lucht.

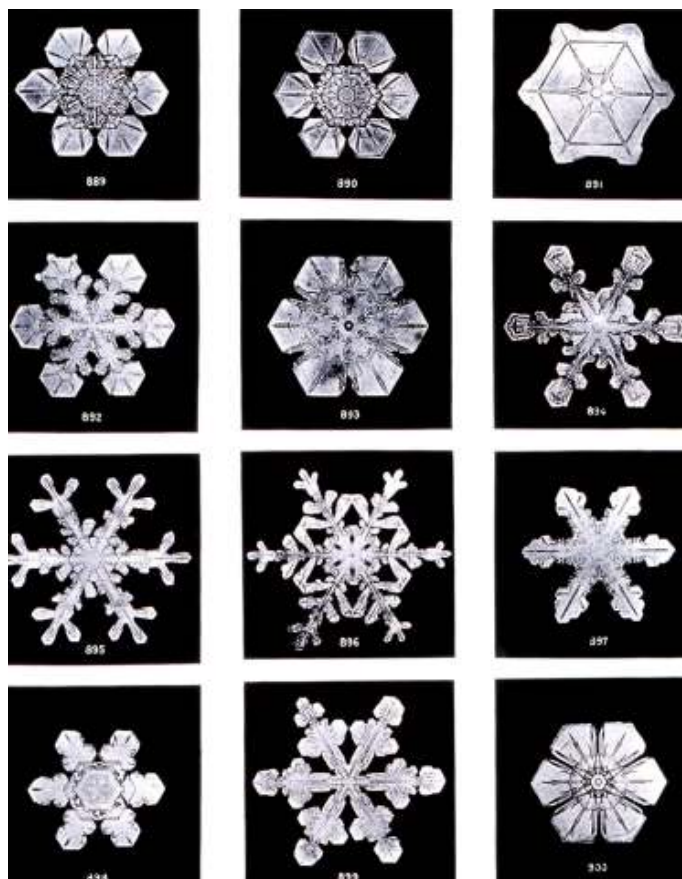
De vertakkingen op een ijskristal worden dendrietten genoemd, naar het Griekse woord dendron voor boom. Ook dit heeft een exacte conditie nodig om te ontstaan. Als de omstandigheden goed zijn ontstaan de vertakkingen doordat rondom ijs en dus ook rondom ijskristallen de luchtvochtigheid erg laag is.

Je kunt het je als volgt voorstellen: rondom het kristal zit een onzichtbaar kringetje. Buiten dat kringetje is de luchtvochtigheid hoger. De punten van het kristal liggen dicht bij de rand van het kringetje. De watermoleculen krijgen dus daar eerder de kans om zich te hechten dan op het platte gedeelte omdat het platte gedeelte simpelweg verder van de watermoleculen ligt. Soms groeien ijskristallen mooi rond, aan alle kanten symmetrisch. Zoals te zien is op de afbeelding hiernaast. Maar we kennen ook het verschijnsel van bijvoorbeeld rijp, waar de kristallen omhoog opgestapeld worden (kijk maar eens tijdens een vroege winterse ochtendwandeling naar de koppen van de paaltjes rond een weiland). De omstandigheden bepalen de vorm. Het is een verschijnsel dat elke keer weer tot verwondering en nieuwsgierigheid leidt.

Geschiedenis

In 1611 vroeg Johannes Kepler (een Duitse astronoom) zich af hoe het toch kon dat een ijskristal altijd zeshoekig van vorm is. Hij bedacht een theorie dat het wel eens te maken kon hebben met bollen die als je ze dicht opeen stapelt ook zo'n structuur weergeven. Helaas voor Johannes, was het nog maar het jaar 1611 en had hij geld noch middelen om zijn theorie goed te kunnen onderzoeken...

Robert Hooke (Engels sterrenkundige, natuurkundige, architect en uitvinder) zag in 1665 meer mogelijkheden om dit fenomeen te bestuderen. Hij ontwikkelde zelf een microscoop die tot dertig keer kon vergroten. Heel bijzonder voor die tijd! Zo kon hij ijskristallen veel beter bekijken en maakte er diverse schetsen van. Hij nam deze schetsen op in zijn boek "Micrographia", een boek vol beschrijvingen en schetsen van "kleine lichamen" bekeken onder zijn microscoop. Je kunt je voorstellen dat er een wereld open ging voor de mensen in die tijd!

Ijskristallen Wilson Bentley

Twee eeuwen later had men inmiddels veel meer mogelijkheden om zeer kleine dingen te kunnen bekijken, bestuderen en vast te leggen. De Amerikaanse boer en microfotograaf Wilson A. Bentley (1865-1931) werd ook gegrepen door de schoonheid van de ijskristal. Buiten in de kou fotografeerde hij zo'n vijfduizend ijskristallen. Daarvan publiceerde hij er zo'n tweeduizend. Een aantal van Bentley's foto's zijn te zien in M. G. J. Minnaert's "De natuurkunde van 't vrije veld".

Mysterieus

Het ijskristal heeft nog steeds niet alle geheimen prijsgegeven. Er wordt nog altijd onderzoek verricht door verschillende laboratoria (met name in de Verenigde Staten). De laatste jaren gaat de ontwikkeling razendsnel. Men kan tegenwoordig een klimaatkamer met gecontroleerde omstandigheden creëren. Hierdoor is ontdekt dat bij verschillende luchtvochtigheid en temperatuur verschillende vormen kristallen gevormd worden. Een recent resultaat is dat, ingeklemd tussen twee laagjes grafeen, ijs vierkante kristallen kan vormen.

Ijskristallen zien groeien

Wanneer het buiten flink vriest kun je iets heel bijzonders zien gebeuren. Met een flesje bellenblaas, een paar kleine aanpassingen, een beetje geduld en voorzichtigheid blaas je de mooiste bellen die onder de juiste omstandigheden zullen bevriezen. Observeer wat er gebeurt op de dunne wand van de zeepbel. Er ontstaan als het goed is prachtige ijsbloemen. Leuk idee? Kijk op <https://www.ivn.nl/groen-om-te-doen/nieuws/doe-tip-ijsbellen-blazen>? hoe je het beste te werk kunt gaan. En vergeet niet je resultaten vast te leggen!

Celia Horst

Winter

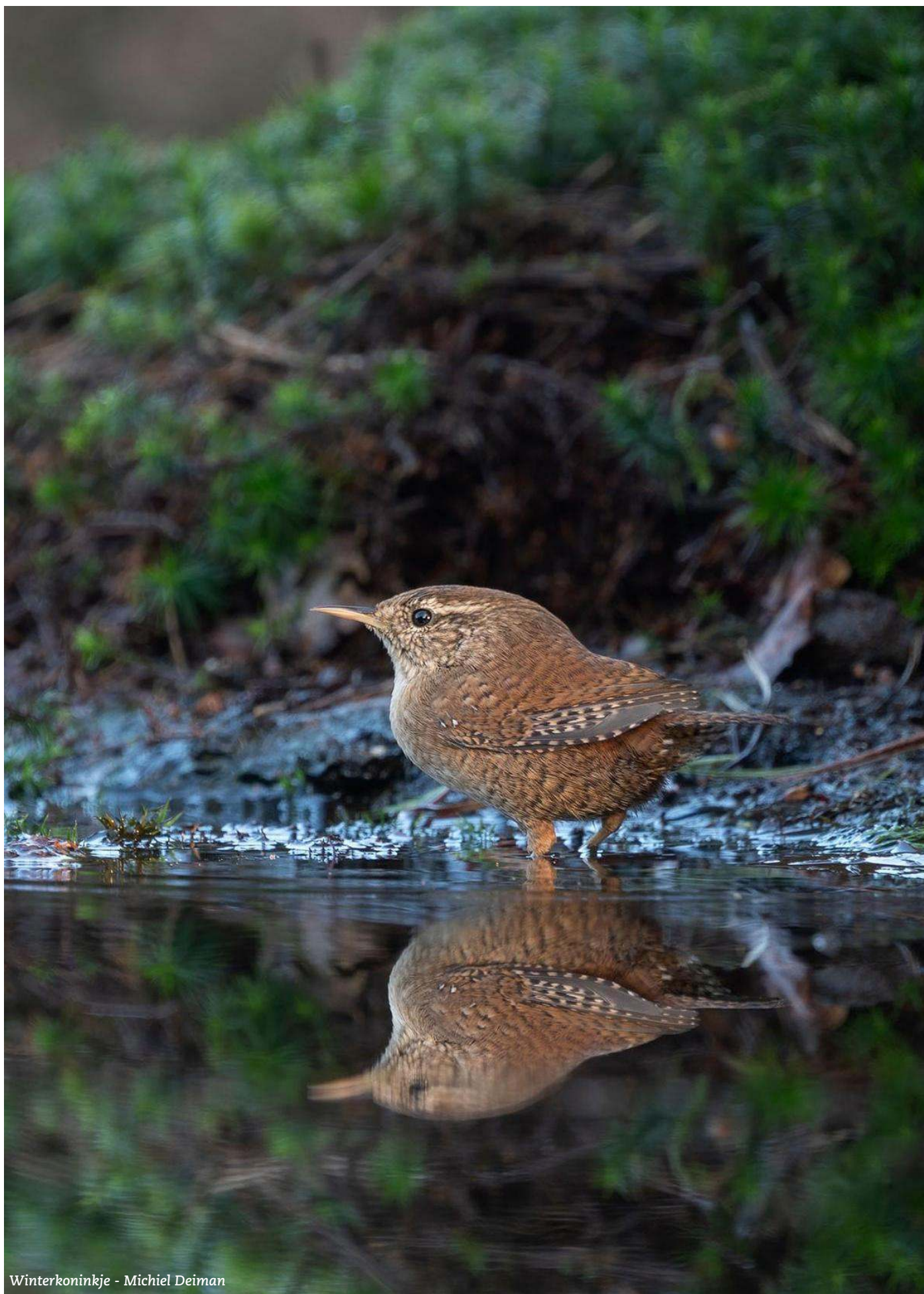
De winter glinstert met ijskristallen
vastgeklemd aan rietstengels
die geheimzinnig ruisend
tinkelend in de wind
die dwars door alles blaast.

De stilte die zeker komt
brengt frisse tinteling aan het gezicht
van die wandelaars die de eerste stappen
zetten in de maagdelijke sneeuw.

Het kwinkeleren van een winterkoning
en een roodborstje in het struikgewas
laat hen even stilstaan.

Om met geheven hoofd
te luisteren naar het wonder van de natuur
dat winter heet.

Martina Jooren-Hardenbol

Winterkoninkje - Michiel Deiman

Duiven

In Nederland komen in de natuur vijf soorten duiven voor. Veruit de talrijkste is de houtduif. Met zo'n half miljoen broedparen bereikt *Columba palumbus* al een indrukwekkend aantal, maar dit wordt nog overtroffen door de kleine miljoen doortrekkers en de anderhalf miljoen overwinteraars. Op pas gehakselde maisvelden zie je soms in oktober honderden exemplaren. Maar ze leven niet alleen op het platteland. Ook in verstedelijkt gebied komt hij vrijwel overal voor. Bij mijn 'jaarrond tuintelling' is hij altijd aanwezig. Eén keer is er een poging tot nestelen geweest in mijn tuin, maar ik wacht nog op het eerste succesvolle broedgeval.

Zoals alle duiven maakt de houtduif niet veel werk van het nest. Ze laat in een boom een paar takjes vallen. Een aantal valt op de grond, maar er blijven er een paar steken, en daar gaat ze dan op zitten. Nog een paar takjes er bij, en klaar is het nest. Vanaf de onderkant kun je de twee witte eieren vaak gewoon zien liggen. Veel legsels gaan verloren, maar dan bouwen ze gewoon een nieuw nestje. Ze kunnen het hele jaar door tot broeden komen, maar de piek ligt toch wel in voorjaar en zomer.

Houtduif

De houtduif is de grootste duif, met een lengte van 40 – 42 centimeter en een spanwijdte van wel 68 tot 77 centimeter. De duif is grijsachtig blauw met een blauwachtig grijze kop, en een paarsroze gloed op de borst. Aan de zijkant van de nek heeft de houtduif links en rechts een grote witte vlek. Langs de vleugels zit een witte rand. Het kopje van de houtduif lijkt wat klein, in vergelijking met het forse postuur. Grappig detail: tijdens het opvliegen lijkt de duif er plezier in te hebben met de vleugels tegen elkaar te klappen. De zang van de houtduif bestaat uit een herhaald gekoer van vijf strofen.

De Turkse tortel is met zijn 31-33 centimeter een stuk kleiner dan de houtduif. Zijn uiterlijk is crème-roze met een zwarte band achter in de nek. Ook deze duif maakt niet veel werk van het nest. Deze duif kan zich razend snel voortplanten, met wel vijf succesvolle broedsels per jaar. Afkomstig van de Balkan begon rond 1900 een opmars naar het noordwesten. In 1950 was het eerste broedgeval in Nederland een feit. Inmiddels broedt de *Streptopelia decaocto* in het hele land. Er zijn jaarlijks ongeveer 70.000 broedparen en zo'n 200.000 overwinteraars. Bijzonder is de roep van de vogel bij het opvliegen. De zang bevat drie strofen, waar de houtduif er vijf heeft. De Turkse tortel bezoekt mijn tuin in de zomer onregelmatig. In de winter zijn er twee geregeld present bij mijn voedertafel.

Turkse Tortel

De holenduif lijkt op het eerste gezicht op de houtduif. Met zijn 28-32 centimeter is hij een flink stuk kleiner en waar de houtduif witte nekvlekken heeft, heeft de holenduif blauwgroene glanzende vlekken. De witte vleugelrand ontbreekt ook, waardoor de holenduif een veel donkerdere indruk maakt dan de houtduif. De zang van de *Columba oenas* is een eentonig gekoer, dat altijd van ver weg lijkt te klinken.

De holenduif broedt in holen, holle bomen, grote nestkasten. Een paartje holenduiven doet al jaren een broedpoging in mijn bosuilenkast, maar wordt steeds verdreven, door bosuil of eekhoorn. Ik heb een tweede kast opgehangen.

Misschien dat er dit jaar wel een broedsucces volgt. Dat zal dan een van de 50.000 broedgevallen zijn. Het aantal wintergasten is ongeveer 200.000.

Holenduif

De zomertortel is een duivensoort waar het niet zo goed mee gaat. Dit kleine duifje (25-27 centimeter) lijkt wat op de Turkse tortel, maar mist diens zwarte nekstreep. In plaats daarvan heeft hij een aantal zwarte en witte streepjes op de plaats waar de houtduif zijn nekvlekken heeft. De vleugels van de zomertortel zijn ook niet egaal gekleurd maar bruinzwart 'geschubd'. De zomertortel is geen standvogel, maar trekt in het najaar weg naar West-Afrika. In heel West-Europa nemen de aantallen van de *Streptopelia turtur* af. De achteruitgang in Nederland ten opzichte van de jaren zeventig van de vorige eeuw is ongeveer 75%. Daarmee staat de zomertortel op de rode lijst. Jaarlijks zijn er iets meer dan duizend broedparen. Tot mijn spijt heb ik nog nooit een zomertortel gespot.

Zomertortel

Een vreemde eend in de bijt is de zogenaamde stadsduif. Deze soort, die bij vogeltellingen ook daadwerkelijk als stadsduif wordt geregistreerd, is een afstammeling van de rotsduif (*Columba livia*). Deze soort komt in Nederland niet voor. De rotsduif is in het (verre) verleden gedomesticeerd en bekend geworden onder de naam postduif. Eeuwen lang hebben mensen deze duif gekweekt, gefokt en veredeld. Postduiven keerden niet altijd bij de eigenaar terug, en zo onstond een verwilderde populatie. De gedomesticeerde en vervolgens verwilderde rotsduiven zagen in steden wel gelijkenis met rotsen, dus vestigden ze zich daar. Vrijwel iedere stad heeft stadsduiven, die leven van allerlei afval en zaden. Ze broeden op de raarste plaatsen. In mijn vroegere studentenhuus broedden jaarlijks stadsduiven in de dakgoot. Alleen bij lange droogte was zo'n broedsel succesvol. Stadsduiven worden vrijwel nooit bij vogeltellingen meegenomen. Aantallen zijn dan ook onbekend, maar als je dinsdags op het Van Heekplein rondloopt, dan zie je er gauw honderd. De enige telling die de stadsduif wel mee telt, het Meetnet Urbane Soorten, signaleert een lichte achteruitgang.

Nico van Diepen

Foto's Pixabay en Wikipedia

Stadsduiven - Wikipedia

Oud en Nieuw

We naderen het eind van het jaar, dus logisch dat we het over oud en nieuw hebben. Alleen gaat het in dit geval om oude en nieuwe IVN-wandelingen. In het verleden zijn er diverse wandelboekjes samengesteld met omzwervingen door de buitenwijken van Enschede.

Het leek de werkgroep publiekswandelingen leuk deze

wandelingen weer op het programma te zetten. Alleen, waar waren die boekjes gebleven? Stokhorst en Houwbeek waren al gemoderniseerd en terug op het programma, maar waar was de rest? Een mailactie leverde prompt resultaat. Dirk had zijn boekjes aan iemand gegeven. Wie o wie? Het bleek Nico te zijn. Ook had Jan Willem al een aantal boekjes in digitale vorm, dus

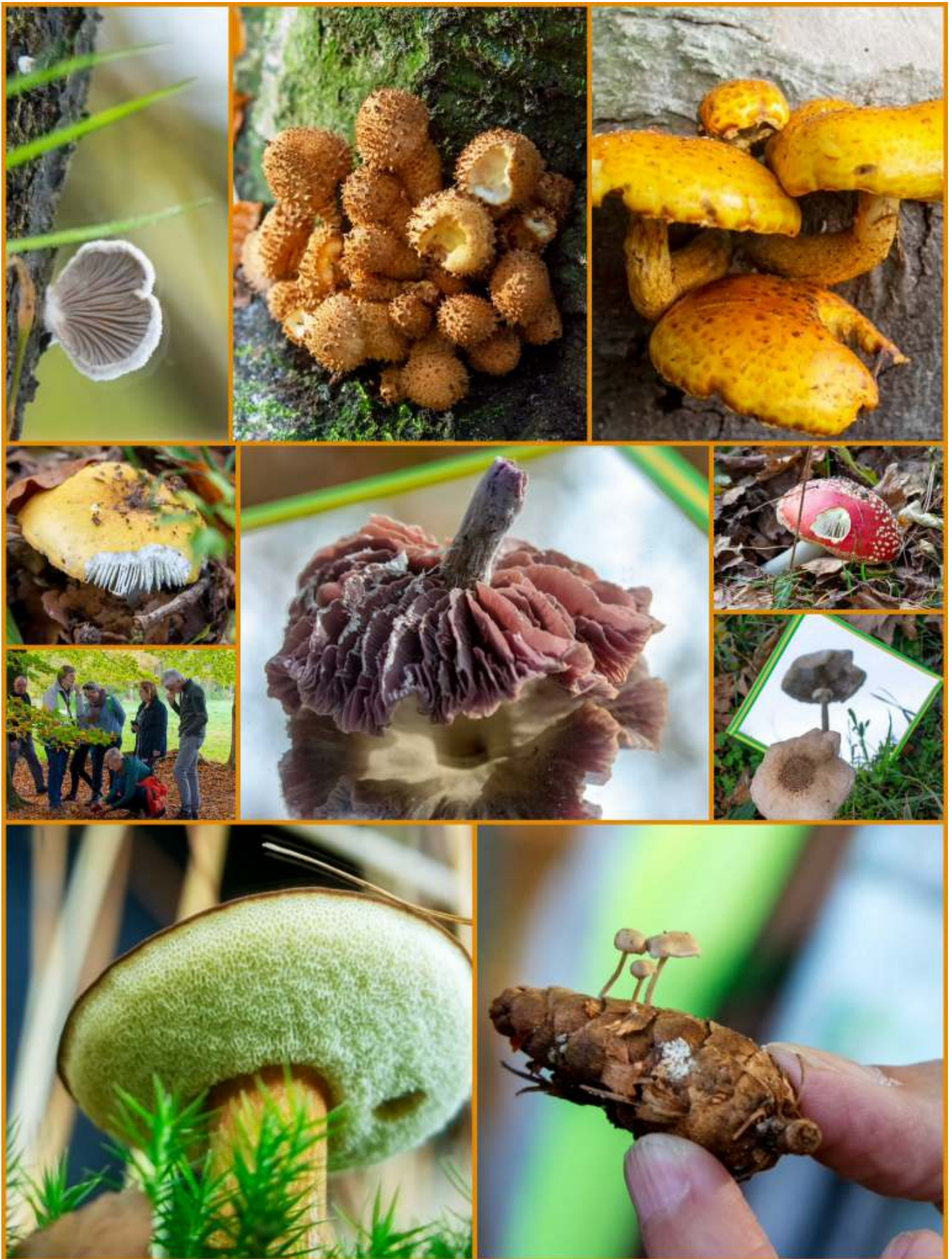
onze zoektocht is snel en voorspoedig verlopen. We beschikken nu over een leuke lijst oude IVN-wandelingen. Daarnaast zijn er gelukkig ook nieuwe IVN-wandelingen, want variatie moet er zijn!

Het enige wat we nu nog zoeken: gidsen die de publiekswandelingen willen begeleiden. Ook aspirantgidsen zijn van harte welkom! Je kunt je melden bij: IVNenschedepubliekswandelingen@gmail.com

En natuurlijk wenst IVNenschedepubliekswandelingen iedereen een gezond Oud en Nieuw!

Lidy Vrijheid

coördineert publiekswandelingen met Greetje Koster

Van natuurfotografe Ineke Veldman kregen we deze prachtige foto's toegestuurd, waarvoor onze hartelijke dank. Hier zien we o.a. het Plooiwies-waaiertje, Goudviesbundelzwam, Russula, Vliegenzwam, Boleet en Muizenstaartzwammetje.

"Zwammen over zwammen"

...was het thema van de IVN paddenstoelenwandeling die Lidy Schans, Greetje Koster en Lidy Vrijheid op 29 oktober jl. hadden georganiseerd. Halverwege Enschede en Losser ligt het natuurgebied De Tip, een klein gevarieerd bosgebiedje met zowel loof- als naaldbomen. Er zijn veel kleine paadjes die hier en daar zorgen voor een geheimzinnige sfeer.

Tegen 13.30 uur kwamen ongeveer 25 mensen bijeen bij het startpunt aan de Enschedeseweg. Deze hadden zich van tevoren via de IVN website aangemeld. Er werden 3 groepjes gevormd die op verschillende tijden startten met een van de gidsen. Ik liep met Lidy V. mee.

Het was volop herfst. Het bos was werkelijk prachtig, wat een kleuren. En we boften, want doordat het af en toe geregend had, was het vochtig genoeg om veel paddenstoelen te spotten. Niet alleen veel, ook veel verschillende, zoals het Hek-senschermpje, Porseleinzwam, Amethistzwam, Muizenstaartzwammetje, Krulzoom, Groene Anijstrechtterzwam, Parelstuifzwam, Plooiwieswaaiertje. En nog een hele waslijst, teveel om op te noemen. Een van onze medewandelaars, Ineke Veldman, lag regelmatig op haar knieën met haar grote cameralens. Van enkele van haar vele prachtige foto's heb ik de collage gemaakt op de pagina hiernaast.

Het was grappig om elke keer iemand te horen roepen dat ze weer een paddenstoel gevonden hadden. Zie je het voor je : hup... het hele groepje er onmiddellijk om heen natuurlijk, gewapend met een spiegeltje en smartphone om foto's te maken. Want heb je eenmaal een paddenstoel gezien in zijn schutkleur, dan ben je er op gefocust en zie je ze ineens overal staan. De meesten in mijn groepje wisten weinig tot niets van paddenstoelen en hebben net als ik veel geleerd. Na een relaxte wandeling kwamen we ca. 2 uur later terug bij het startpunt. Iedereen was zeer enthousiast over wat ze allemaal gezien en gehoord hadden. En na zo'n wandeling kijk je nooit meer op dezelfde manier naar paddenstoelen...

Tineke Eitink

Nacht van de nacht

Een wandeling, nat en donker in de Nacht van de nacht.

Op zaterdag 30 november verzamelde zich een klein gezelschap op de vrijwel lege parkeerplaats van Hof Espelo voor de wandeling Stil en Donker. Een paar fietsen, een bakfiets en enkele auto's bleven achter, ongeveer 12 mensen, waaronder vijf kinderen vertrokken te voet door wind en regen om op zandwegen en bospaden het donkere bos te beleven. Klinkt dat aantrekkelijk? Misschien wel niet...

Als je loopt wordt je niet koud, maar voor de jongste deelnemer, die zich door haar moeder stukken liet dragen was dat misschien wel anders. Nog voor we halverwege waren klonk er wat gehuil en zei de moeder vertwijfeld: "Ik dacht dat ze het leuk zou vinden?!"

Terwijl ik verder liep vooraan het in stilte voort sjokkende groepje, kon ik niet anders dan het kleine meisje gelijk geven: je moet wel haast gestoord zijn om zo'n natte koude tocht vrijwillig te maken en dan te beweren dat het leuk is. Dat ik die gedachte niet mocht toe laten wist ik wel, want als de excursieleider het niet leuk meer vindt, dan is het voor niemand leuk. Gelukkig was het donker en hadden we afgesproken niets te zeggen tijdens het lopen. Ik kon me beperken tot wat aanmoedigingen om eens goed te luisteren of te ruiken en ondertussen zelf mijn enthousiasme weer wat opbouwen.

Het gezelschap splitste zich geregeld in een voor- en een achterhoede door verschil in tempo, waarbij ik voorop liep en Wim Lengton de achtersten begeleidde. Bij elke kruising of markant punt wachtten we even tot iedereen er weer was. Hoe Wim en de anderen in de achterhoede de stemming er weer in gekregen hebben heb ik niet helemaal meegekregen, maar na nog een paar korte etappes en

stopjes was de rust weergekeerd en liep iedereen tevreden verder. Als excursieleider krijg je er dan ook weer lol in.

Nadat we het smalste bospad veilig doorgekomen waren heb ik op de donkerste plek een gedicht voor gedragen dat Nico twee jaar geleden voor deze wandeling gemaakt had. Ook de kinderen vonden dat het leuk was en goed bij de sfeer van de wandeling paste. Zelf vond ik dat er opmerkelijk veel lawaai in het bos is als het waait en regent. Wat dat betreft paste het gedicht over de stilte in het bos dit jaar toch niet zo goed.

Ik had bewondering voor die dappere wandelaars, die zich zo keurig aan de afspraak hielden stil te zijn en de zaklampen uit te laten en die tevreden, voldaan en een bijzondere ervaring rijker terug keerden op de parkeerplaats.

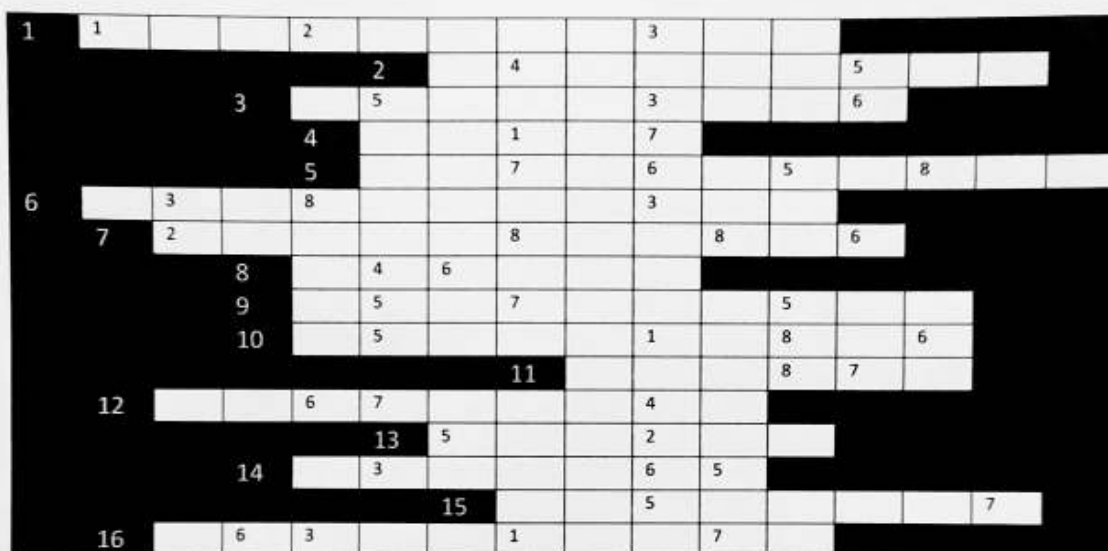
Hanneke van Dorp

[Red.: De Nacht van de nacht, geen idee wat daarvan het doel is? André Kuipers, abassadeur van de Nacht van de nacht legt het uit in dit filmpje: <https://youtu.be/k5d21tjLxXU>
Ook op de website www.nachtvandenacht.nl is nog veel meer te lezen over het belang van duisternis voor mens en dier.]

Plantencryptofilippine (ofwel de puzzel van Nico)

Zoek bij de omschrijvingen de juiste plantennaam. Gelijke cijfers is gelijke letters. Soms gaat het niet om een specifieke plant maar om een soortnaam, bijvoorbeeld anemoon en niet herfstanemoon of bosanemoon.

Bij juiste invulling ontstaat in de kolom onder het pijltje de oplossing.

1. Averij in het donker
2. Staat aan de kant van de dansvloer
3. Steel die kaartkleur
4. Opwindend, dat zit er in
5. Beboter de peen
6. Het achterstuk van Siepie
7. Het eerste hemellichaam in het najaar
8. Acute pijn in je spieren, maar niet ver
9. Ingrediënten voor roux
10. Doorzoekt het grof vuil aan de straat
11. Putter, maar geen vink
12. Poot van roofdier
13. Soldaatje of mannetje
14. Woonboten hebben walstroom om niet
15. Strijkinstrumentje
16. Prikkelend

Nico van Diepen

Slootjesdag 2022, hulp gezocht!

Zaterdag 11 juni hopen we weer een Slootjesdag te houden. Om dat een geslaagd avontuur te laten worden zoeken we jouw hulp! Maar eerst willen we je graag uitleggen waarom de Slootjesdag belangrijk is voor ons en de gezinnen die er op af komen.

Sloten en slootranden zijn goed voor de biodiversiteit en milieukwaliteit van de Nederlandse waterkundige infrastructuur. In een waterrijk land als Nederland is dat extra belangrijk. Zoals akkerranden bijdragen aan de biodiversiteit op de kant, zo dragen sloten bij aan de biodiversiteit van de 'blauwe infrastructuur'. Water is trouwens sowieso de laatste jaren een onderwerp waar we met elkaar steeds meer over spreken. Hete warme zomers waarin veel te weinig regenwater naar beneden komt, natte periodes waarin straten volledig onder water komen te staan... Ook Enschede kent die problematiek en doet er van alles aan om een teveel aan water uit de straten af te voeren om te voorkomen dat kelders onderlopen en huizen schade oplopen. Voorbeelden hiervan zijn te vinden in de wijk Roombeek, waar de Roombeek opnieuw een plek heeft gekregen om overtollig water af te voeren. In de wijken Pathmos en Stadsveld wordt een heuse Stadsbeek aangelegd om de waterproblematiek aldaar aan te pakken. Op de website van onze gemeente kun je van alles lezen en bekijken over de aanleg van deze beek: www.enschede.nl/west/stadsbeek. De wijk Ruwenbos kent weer een ander systeem. Daar hebben ze wadi's. Goten voeren het water van daken en straten af naar wadi's die voorzien zijn van kolken. Zo komt het hemelwater niet in het riool terecht. Een mooie bijkomstigheid is dat waterloopjes in de vorm van beken en wadi's ook meer groen in de wijk brengen. En met het water en het groen allerlei insecten, kleine diertjes en vogels. En we weten allemaal wel uit ervaring dat een groene leefomgeving goed is voor ons!

Achter de wijk Ruwenbos ligt het Zweringbeekpark. Door dit park slingert de Zweringbeek. Het park is aangelegd op een braakliggend stuk grond onder hoogspanningsmasten. Een plek waar verder niet zoveel mee gedaan kon worden. Nu is het een plek om overtollig water te bergen, te spelen, wandelen, fietsen of de hond uit te laten. In de afgelopen jaren heb ik het zien ontwikkelen tot een park met een aantal erg mooie plekjes. Een paar jaar geleden hielden we hier voor het eerst onze Slootjesdag en dat was een groot succes! Er werd op diverse plekken gezocht naar levende wezentjes in het water. Vaders en moeders waren soms haast nog enthousiaster dan hun kinderen. Er werd gespeeld met zand en water, bootjes gemaakt van natuurlijke materialen die voor een deel ter plekke werden gevonden. Er werden visjes en kikkers gevangen. Bloemen bewonderd en... er werd zelfs een bloeiende orchidee gespot! Tijdens al deze momenten hebben wij als IVNers de ruimte om kinderen en hun ouders te laten verwonderen over hoe mooi alles is en hoe belangrijk het is dat we er goed voor zorgen.

Komend jaar willen we graag weer een Slootjesdag organiseren op deze plek. We denken dat er voldoende ruimte is om daar ook mét eventuele maatregelen toch iets te kunnen doen.

Lijkt het je leuk om ons te helpen met de voorbereiding en/of de uitvoering van deze Slootjesdag, stuur dan een mailtje naar celia@jfhorst.nl. In de tweede helft van januari willen we starten met de eerste voorbereidingen.

Hanneke van Dorp en Celia Horst

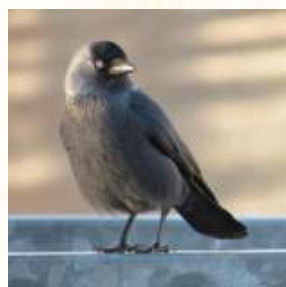

Slootjesdag 2016, Zweringbeekpark

Bingokaart Winter

Koolmees

Kauw

Klimop

Pootafdruk

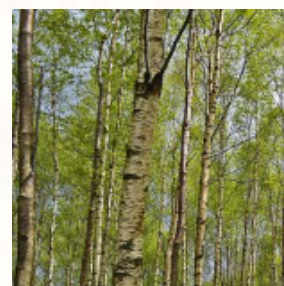
Waterdruppels

Eikenblad

Paddenstoel

Berkenboom

Eikeltje

Merel

Modder

Veertje

Poep van een dier

Hulstblad

Dennentak

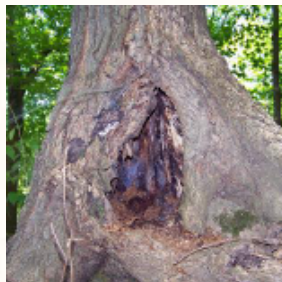
Tak in y-vorm

Twee dezelfde stenen

Gans

Holle boom

Rode bes

Daslook, lekker!!!

Hoewel het nog lang geen voorjaar is, wil ik je graag al vast een beetje mee nemen naar de tijd dat het grauw en grijs verdwijnt en er weer allerlei lekkers te vinden is in de natuur en in onze tuinen. Gewoon, omdat je soms alvast iets nodig hebt om je op te verheugen!

Heb je Daslook in je tuin? Dan ben jij een grote bofkont en kun je aan de slag met dit lekkere recept dat ik mocht ontvangen. Een recept voor een heerlijke quiche met Daslook in de hoofdrol!

Een recept uit de keuken van Frieda Zielman:

Ingrediënten:

Voor het deeg heb je nodig: 125 gr. meel, 1 ei, 75 gr. boter en een snufje zout.

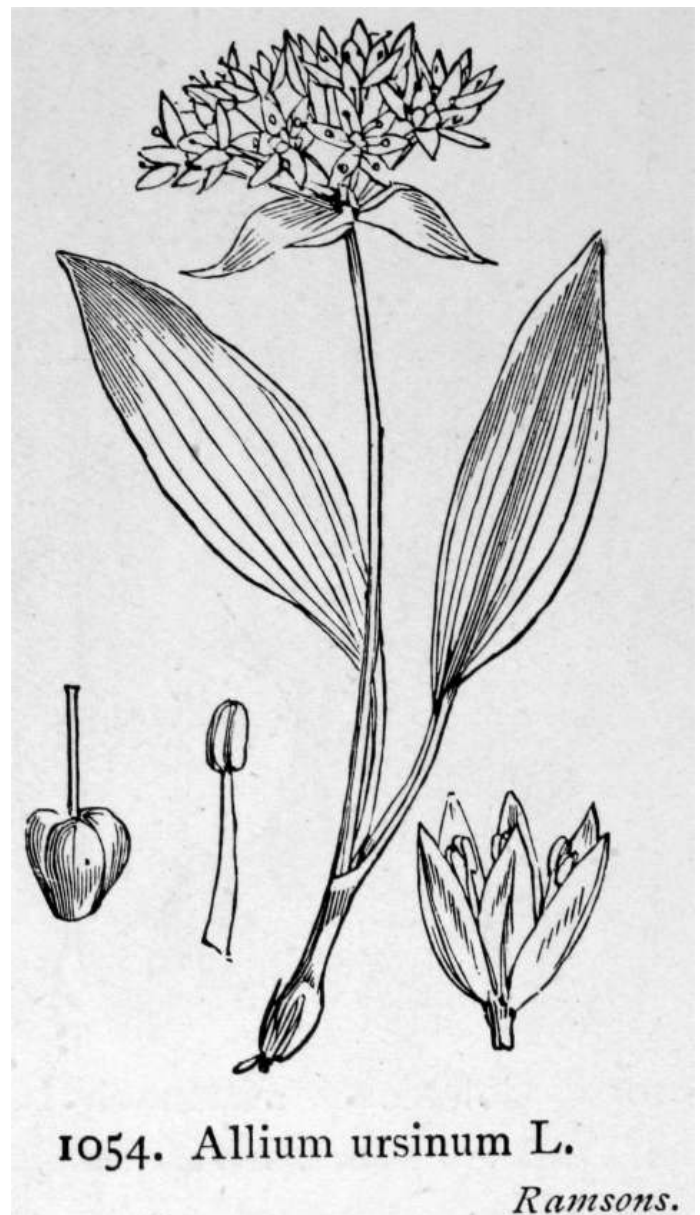
Voor de vulling gebruik je: ongeveer 50 gr. Daslook, 200 gr. roomkaas, 3 eieren, 100 ml slagroom, 150 gr. gekookte ham, naar smaak peper

Het deeg maken, en 1 uur in de koelkast laten rusten. De oven voorverwarmen op 200 graden. De Daslook schoon maken en fijn snijden. De roomkaas met de eieren en slagroom glad roeren, de ham klein snijden en alles samen met de Daslook mengen. Een kleine quiche vorm bekleden met het deeg en vullen met het mengsel. In ongeveer 30 minuten bak je deze quiche gaar.

Geniet (over een poosje) van de lente op je bord!

Leuk weetje: Daslook werd door onze Germaanse voorouders geassocieerd met de beer/das, men dacht dat de beer/das zijn kracht aan dit kruid te danken had, en als mensen Daslook aten zouden ze zeker ook berenkracht krijgen. Klinkt goed toch? Voorlopig zijn de beren nog druk met hun winterslaap en is de Daslook ook nog nergens te vinden. Nog even geduld dus...

Celia Horst

Hartje Winter

Buiten bewegen en ontdekken is superleuk! Ook in de koudste periode van het jaar. Frisse buitenlucht en daglicht bevorderen de aanmaak van Vitamine D en dit heeft een positief effect op de spieren en het immuunsysteem. Het is wetenschappelijk bewezen dat buitenspelen in het groen goed is voor de motoriek, concentratie en gezondheid van kinderen. Dit geldt niet alleen bij mooi weer maar het hele jaar door. Om buitenspelen in de winter te stimuleren biedt IVN Natuureducatie met Hartje Winter een reeks sprankelende winterse buitenactiviteiten. Ontwikkeld voor verschillende leeftijdsgroepen, speciaal voor de kinderopvang.

De landelijke campagne Hartje Winter 2022 start na de kerstvakantie op maandag 10 januari 2022 en loopt tot en met 28 januari 2022. Op de website van IVN kun je je aanmelden om mee te doen met deze campagne. De activiteiten zijn gericht op kinderen in de leeftijdsgroep van 0 tot 12 jaar.

Wil je al eerder leuke avonturen beleven? En heb je inspiratie nodig? Kijk dan vlug op www.ivn.nl/groendichterbij-nieuws/de-natuur-beleven-in-de-winter en kies één of meerdere ideetjes uit om te gaan doen. Op de pagina hiernaast staat alvast een leuke winterse natuur-bingo.

Bron: www.ivn.nl/hartje-winter/over-hartje-winter en www.ivn.nl/groendichterbij-nieuws/de-natuur-beleven-in-de-winter

Algemene Ledenvergadering

Omdat het niet gelukt is om in het na-jaar van 2021 een geschikte datum te vinden voor de in het voorjaar uitgestelde jaarvergadering willen we in het voorjaar van 2022 een Algemene Ledenvergadering houden. Waarin de jaarverslagen van 2020 en 2021 besproken zullen worden.

Zodra er een datum bekend is, zullen we onze leden op de hoogte stellen.

Vooruitblik 2022

Van de Werkgroep Publiekswandelingen ontvingen wij een voorlopige jaarplanning voor 2022, uiteraard onder voorbehoud. Kijk regelmatig op onze IVN website voor de meest recente informatie.

Januari

Bomen in de winter herkennen in de wijk Bolhaar

Februari

Voorjaarsbloeiërs in het Abraham Ledebroerpark en het Van Heekpark

Maart

Stokhorstwandeling

April

Sleutelbloemen en cultuurlandschap in Noord-Esmarke

Mei

Waarrecht/ Buurserveld

Juni

Historie, veldleeuweriken, andere vogels en flora op het voormalig vliegveld Twenthe

Juli/augustus

Zomeravondwandelingen in samenwerking met Landschap Overijssel

Augustus

Wandeling rond Hof te Boekel

Wandelen met de bewoners van Erve Leppink

Omdat de rolstoelwandelingen, ook in de winter, steeds weer een groot succes zijn, volgt hier een nieuw (voorlopig) wandelschema.

Woensdag 29 december 13.30 uur

Dinsdag 11 januari 10.30 uur

Woensdag 26 januari 13.30 uur

Dinsdag 8 februari 10.30 uur

Woensdag 23 februari 13.30 uur

Dinsdag 8 maart 10.30 uur

Woensdag 23 maart 13.30 uur

Meer gidsen en begeleiders zijn altijd welkom.

Lijkt het je wat om mee te wandelen? Meld je dan aan bij:
Karin Ferwerda - Secretariaat Groen Verbindt Enschede Zuid Tel. 06-40554084

Schoolactiviteiten

Vrijdag 1 april

Voorwandelen Schoolwandelingen Groot Brunink

Start: 9.30 uur

Locatie: Erf Biologisch Melkveebedrijf Bruggert

Weken 4 april - 22 april

Schoolwandelingen Basisonderwijs Groot Brunink

Slottjesdag

Zaterdag 11 juni

Rond de Zweringbeek in het Zweringbeekpark.

Hiervoor kunnen we nog wel wat hulp gebruiken!

Meer informatie hierover is te lezen op pagina 19.

Deze bijzondere foto van een druipende inktzwam ontvingen we van Wim Pauw. Tijdens het 'afsterven', het verslijmingsproces, druipen de sporen langs de paddenstoel naar beneden. Vroeger werd er geschreven met de inkt van de inktzwam. De inkt bestaat uit sporen met vocht.

Van de redactie

Een allerlaatste bericht van deze redactie...

Het is nu écht zo ver. Na 8 jaar verzamelen van leuke en interessante stukjes, mooie en verhalende foto's, interessante feiten en weetjes, verslagen van excursies, cursussen, recepten, puzzels, creatieve ideeën en zo nog meer, zetten Tineke en ik de computer uit.

Helaas heeft er zich in de afgelopen periode nog geen nieuwe redactie gemeld. Dus kunnen we het stokje niet doorgeven. Maar laat dat niet ontmoedigend werken voor hen die het misschien toch leuk lijkt om onze prachtige Gidsengids te laten voortbestaan! Tineke en ik blijven in de buurt voor raad, hulp en advies wanneer dat wenselijk is. We gaan geen Gidsengids meer maken, maar zijn zeker beschikbaar als hulplijn.

Ondertussen kijken wij met plezier terug op de afgelopen 8 jaar. In het begin werkten we nog met het programma Word en werd alles door een plaatselijke copy-shop gedrukt en gevouwen. Thuis werden de boekjes dichtgeplakt en voorzien van adresstickers. Vervolgens werd de doos met boekjes naar MSG gebracht, die de Gidsengidsen dan bij de lezers op de mat bezorgde. Het was altijd een hele klus met ook het nodige handwerk.

Sinds de winter van 2017 werd alles veel mooier, kleurrijker én makkelijker! We mochten gebruik gaan maken van een computerprogramma van Editoo waarin we met behulp van allerlei templates veel eenvoudiger, maar vooral ook een véél mooier resultaat konden krijgen. Er was ineens zoveel meer mogelijk. Het formaat van de Gidsengids veranderde naar A4, en van de 24 pagina's werden er 12 in kleur gedrukt! Ik kan me nog goed herinneren hoe blij Tineke en ik waren met de eerste Gidsengids nieuwe stijl.

En nog altijd, zodra de Gidsengids bij een van ons op de mat valt, laten we dat meteen aan de ander weten. Pagina voor pagina wordt nog eens bewonderd, beoordeeld en nog een keer bewonderd. We zijn iedere keer weer verrast over het resultaat van al die uren werk. Wat ik persoonlijk het meest ga missen...? Het fijne en gezellige overleg met Tineke, dat staat bovenaan! Maar natuurlijk ook: de verrassing over ingezonden copy die je niet aan zag komen omdat je er niet specifiek om had gevraagd bij de schrijver. De inspiratie die anderen je gaven door wat ze instuurden. Het schrijven van artikelen om nog even dat ene lege plekje te vullen. Het gericht op zoek gaan naar dat ene perfecte plaatje.

Wat we ook zullen gaan missen zijn al die fijne reacties die we mochten ontvangen wanneer de Gidsengids weer was bezorgd. Een van de mooiste complimenten was die keer dat iemand vertelde dat hij de Gidsengids aan had gezien voor de "Mens en Natuur", het blad dat IVN landelijk uitgeeft. Een blad dat wordt gemaakt door professionals in plaats van door een stel vrijwilligers die gewoon hun stinkende best doen!

Ja, en dan toch stoppen. Ook al is er nog geen nieuwe redactie. Het voelt gek. En toch is het ook goed zo. Al hopen we echt dat er onder onze leden zijn die het stokje over zullen nemen. De Gidsengids, inmiddels al bijna 45 jaar een begrip voor IVN Enschede. Dat laten we nu toch niet zomaar verdwijnen?

Rest ons ten slotte nog één ding!

Tineke en ik wensen jullie allen hele fijne feestdagen en een gelukkig, gezond en groen 2022, waarin er weer volop genoten mag worden van al het moois dat de natuur ons te bieden heeft. We hopen jullie weer te mogen ontmoeten tijdens excursies, schoolwandelingen, cursussen, vergaderingen en andere activiteiten die onze Enschedese afdeling van het IVN organiseert. Om zo samen te mogen ontdekken, leren, verwonderen en bewonderen. Want dat is in mijn beleving toch wel een van de belangrijkste redenen waarom wij als IVN afdeling actief zijn.

Celia Horst

**Copy voor de voorjaars Gidsengids
graag vóór 11 februari 2022 o.v.v.
"Copy Gidsengids". Tijdelijk adres:
ivnenschedesecretariaat@gmail.com**

Goed nieuws

De inzet van de Japanse bladvlo in de bestrijding van de in Nederland woekerende Japanse duizendknoop lijkt te werken. In Japan woekert de duizendknoop niet, en dat bracht onderzoekers op het idee om de natuurlijke vijand van de plant ook hier in te gaan zetten.

"De Japanse bladvlo is geselecteerd omdat die uitsluitend kan leven van de duizendknoop, daarom is het zo veilig", zegt bioloog en onderzoeker Suzanne Lommen van de Universiteit Leiden. "Als er minder duizendknoop komt, dan zal deze bladvlo niets meer te eten hebben en zal die ook in aantal minder worden."

INDIEN ONBESTELBAAR: REDACTIE GIDSENGIDS
BURGEMEESTER STROINKSTRAAT 375
7547 RH ENSCHEDE

ivn natuur
educatie
Enschede

Foto Henk Bergsma

Foto Henk Bergsma

Foto Celia Horst